

Ecologies

XAVIER FILELLA

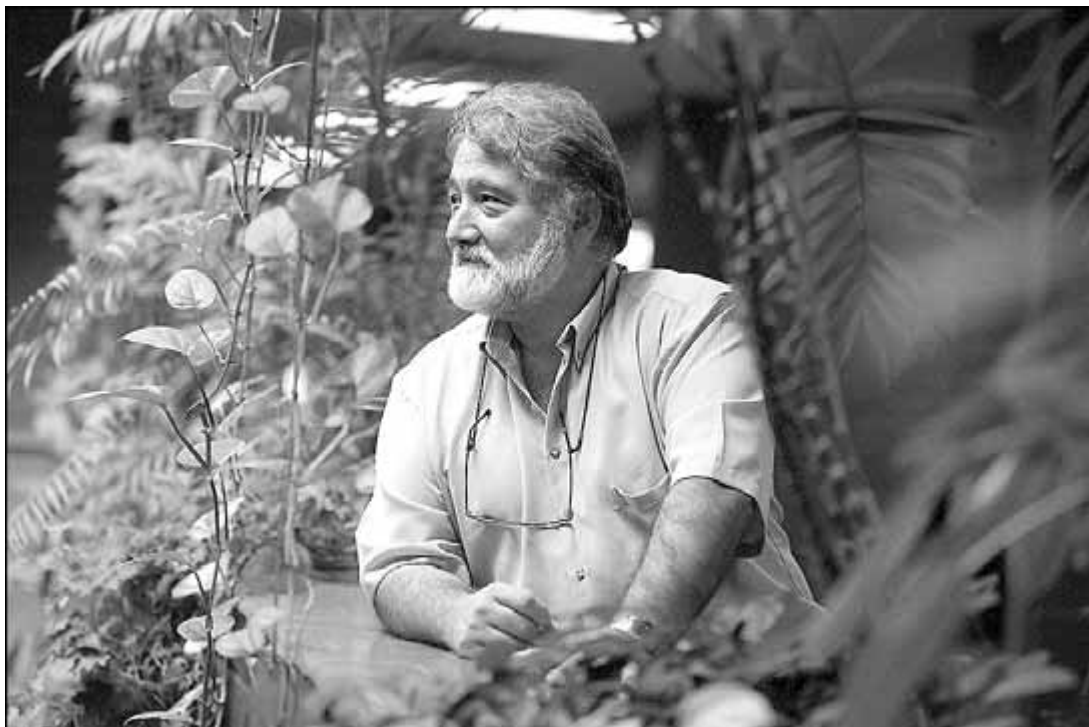
ASSAIG

Albert Bastardas (ed.),
Diversitats. Llengües, espècies i ecologies. EMPÚRIES.
Barcelona, 2004.

El vertiginós augment del coneixement ha derivat en una accentuada especialització que clou les matèries en illots inconnexos i imperforables als avenços en altres camps. És per això que la transversalitat ha esdevingut no tan sols una bona notícia, sinó fins i tot una necessitat. Sense ser una absoluta raresa, els estudis interdisciplinaris tampoc abundan. La seva influència és, però, cada vegada més gran i compta amb actius tan remarcables com ara l'obra del premi Nobel de química Ilya Prigorine i l'activitat de l'Institut de Santa Fe, un privilegiat laboratori nord-americà on debaten científics de diferents disciplines, entre els que hi ha premis Nobel, com el físic Murray Gell-Mann, cofundador de l'Institut i autor del notabilíssim *El quark i el jaguar* (traducció castellana a Tusquets). A Catalunya l'exercici transdisciplinari ha comptat amb el suport del KRTU, una plataforma liderada per Vicenç Altaió per facilitar la trobada entre intel·lectuals de diverses disciplines, i de la col·lecció *Metatemas*, de Tusquets, amb direcció de Jorge Wagensberg.

L'obra que presentem té per objectiu trasplantar al camp de la lingüística idees provinents del món de la biologia per construir una ecologia socio-cultural. El llibre, coordinat per Albert Bastardas i centrat en l'anàlisi i promoció de la diver-

sitat lingüística, té el seu origen en la jornada que amb el títol de *Biolinguodiversitat: similituds i diferències* va organitzar el Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació de la UB. L'assaig reuneix, aplicades a la lingüística, nocions formulades des de les diverses perspectives que en els últims anys han coincidit a definir un nou llenguatge per comprendre la complexitat dels sistemes vius. La visió sistemàtica de Fritjof Capra, la idea de consiliència d'Edward O. Wilson, la teoria de l'autopoesi d'Humberto Maturana i la noció de complexitat d'Edgar Morin són alguns dels arguments que delimiten aquestes *Diversitats*. L'enfocament ecològic permet descobrir en els objectes lingüístics entitats interrelacionades multidimensionalment amb el seu context d'existència. És així com descobrim que més que llengües, el que hi ha, tal com subratlla Bastardas, és un *llenguatge* incessant que remarca la dinamicitat d'uns objectes que ens havíem acostumat a pensar de manera estàtica. L'obra, a més del capítol introductor de Bastardas (en què formula un veritable programa d'investigació transdisciplinària), recull les aportacions de l'antropòleg Claudi Esteve Fabregat, l'antropòloga lingüística Carme Junyent, el lingüista Joan A. Argenter, l'ecòleg Jaume Terradas i el filòsof J.M. Terricabras. Són les diverses perspectives que, des de la diversitat cultural fins a la lingüística genètica, contribueixen a considerar, tot seguint de prop el marc teòric traçat per l'ecologia a propòsit de la biodiversitat, el present i futur de la diversitat lingüística davant el repte que representa la globalització.

JOANDOMÈNEC ROS ÉS CATEDRÀTIC D'ECOLOGIA I RECTOR DE LA UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

ASSAIG

Joandomènec Ros, *El segle de l'ecologia. Els problemes del medi ambient (i algunes solucions).* BROMERA. Alzira, 2004.

El segle XX ha estat també el segle de l'ecologia. D'una banda, pel sorgiment i auge de l'ecologia en tant que ciència; d'altra banda, per la presa de consciència de la seva degradació i per l'adopció de les primeres mesures conservacionistes que intenten evitar-la. Hi feia referència Joandomènec Ros, catedràtic d'ecologia i rector de la Universitat Catalana d'Estiu, en un article publicat en el suplement *Ciència i Medi Ambient* de l'AVUI que ara serveix de presentació al seu darrer llibre. L'obra acull textos majoritàriament publicats prèviament en diaris, revistes i llibres col·lectius, encara que tots han estat convenientment reescrits i, quan fa al cas, ampliat per a l'ocasió. Ros ofereix els seus

arguments amb voluntat divulgadora i també amb la decisió de denunciar situacions anòmales però tan sovint repetides. L'accelerada producció de deixalles, el canvi climàtic, la contaminació i la protecció de la biodiversitat són alguns dels temes que l'autor examina en un llibre que ha estat preparat pensant sobretot en el ciutadà sensibilitzat respecte al medi ambient. Clou el volum un excel·lent text dedicat a Ramon Margalef, mestre d'ecòlegs i també, com subratlla Ros, d'ecologistes.

ASSAIG

Daniel C. Dennett,
La evolució de la llibertat.
Traducció de Ramón Vilà.
PAIDÓS. Barcelona, 2004.

Daniel Dennett, catedràtic de filosofia i director del Centre d'Estudis Cognitius de la Universitat de Tufts, és un filòsof particular. En els seus llibres, més enllà

de les inevitables referències a Aristòtil i Kant, tan freqüents en altres membres de la seva professió, recorre amb abundància a les aportacions de la psicologia, la neurociència cognitiva i la biologia evolutiva. De fet, la teoria evolutiva ha estat un tema que Dennett ha tractat profusament en llibres anteriors, com *Darwin's Dangerous Idea* –traduït al castellà com *La perillosa idea de Darwin*– i que ara reprèn a *La evolució de la llibertat*. En aquest assaig, farcit d'originals arguments i un extens seguiment dels avenços científics, Dennett ofereix una reflexió naturalista sobre la llibertat i la responsabilitat moral que aspira a posar punt i final a les tradicionals disputes entre llibertat i determinisme i a la llibertat humana en misteriosos principis metafísics. La llibertat, afirma Dennett, és tan real com la resta d'elements de la biosfera i, com tots, és també el producte del llarg camí de l'evolució.

ASSAIG

Miquel Àngel Pradilla,
El laberint valencià. ONADA
EDICIONS. Benicarló, 2004.

Miquel Àngel Pradilla, valencià de Rossell (Baix Maestrat) i professor de la Universitat Rovira i Virgili, és un dels més lúcids analistes amb què compta el panorama sociolingüístic català actual. Bona prova d'això són els quatre extensos articles que arreplega en aquest llibre que porta com a subtítol *Apunts per a una sociolingüística del conflicte*, que vol posar a l'abast del gran públic un conjunt de reflexions al voltant del conflicte instal·lat de manera crònica "en l'ecosistema comunicatiu valencià".

El primer dels articles, *El secessionisme lingüístic valencià*, segueix la línia d'estudi de Joan Fuster, Lluís Aracil i sobretot R.L. Ninyoles, que el 1969 pu-

blicava el llibre *Conflicte lingüístic valencià*, en què feia una anàlisi que Pradilla considera encara molt actual, segons el qual la dicotomia valencià-català era un subterfugi per amagar la veritable confrontació entre valencià i castellà. En aquest article fa també una síntesi de la història del conflicte lingüístic valencià des dels anys de la Transició, centrant-se en el fenomen de l'anomenat *blaverisme*, fins a arribar al pacte lingüístic signat pel PP i el PSOE, per acabar amb una anàlisi del que van significar les Normes Ortogràfiques de Castelló i el record de les paraules del professor Manuel Sanchis Guarner, que va afirmar que "al País Va-

lencià el dilema no és *fabrisme* o *antifabrisme*, el dilema és *fabrisme* o *caos*".

El segon article, *La política lingüística contemporània al País Valencià*, té l'objectiu d'avaluar la política lingüístico-cultural del govern valencià des del 1995, en què el PP governa la Generalitat Valenciana, i el presenta com a model de contraplannificació lingüística, fa una caracterització de la situació que hereta, una enumeració de les seves intervencions i l'avaluació de les conseqüències que es desprenen del seu govern, seguint els referents d'experts en planificació lingüística com ara R.L. Cooper, C. Eastman, M.J. Azurmendi i H. Klos.

Policentrisme normatiu: una nova conjuntura estandarditzadora per a la llengua catalana? és el tercer article del llibre. L'objectiu d'aquest treball es analitzar les diferents actuacions lingüístiques de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, nou ens de referència normativa per al País Valencià. El professor Pradilla demana un debat social entorn de l'actuació d'aquest nou organisme, "buc insígnia del pacte lingüístic", que sembla que tendeix cap a una codificació "exonormativa autònoma", amb el perill de caure en posicionaments lingüístics suïcides.

En l'últim article, *L'establiment de la comunitat (socio)lingüís-*

tica catalana. Un repte en el marc de la globalització, tracta de constatar la fatalitat que suposa per al futur de la llengua catalana l'absència d'una autèntica comunitat sociolingüística a conseqüència de tendències centrífugues que en torpedinen la consolidació, com el *blaverisme* al País Valencià i el *gonellisme* a les Illes. Com a antídote d'aquests fenòmens proposa l'alternativa de la comunitat lingüística, tot seguint les aportacions fetes per R. Le Page, W. Labov, J. Gumperz, J. Fishman i M. Pueyo. I ens recorda que ens trobem en un nou escenari en què les antigues fronteres políticoadministratives són esborrades per les noves tecnologies, que les adapten a una lògica de mercat. I això ens omple de possibilitats però també d'incerteses. *El laberint valencià* és una aguda i suggeridora aportació al debat social sobre l'etern conflicte lingüístic valencià, que ha de contribuir a cercar el necessari camí de sortida a tan complex laberint.

Reflexions sobre el conflicte lingüístic valencià

JOSEP MANUEL SAN ABDON